

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	Tilpasning af engelske importord i dansk skriftsprog	
Forfatter:	Margrethe Heidemann Andersen og Pia Jarvad	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden VIII. Nasjonal eller internasjonal skrivemåte? Om importord i seks nordiske språksamfunn, 2008, s. 105-124	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus forlag 2008

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Tilpasning af engelske importord i dansk skriftsprog

Margrethe Heidemann Andersen og Pia Jarvad¹
Dansk Sprognævn, København

1. Indledning

Det danske sprog har siden o. 1945 været udsat for en ganske kraftig påvirkning fra engelsk, i lighed med alle andre vesteuropæiske sprog. Formålet med denne rapport er at undersøge hvordan og i hvilken udstrækning disse moderne importord fra især engelsk tilpasses dansk ortografi og morfologi. Rapporten er en del af det nordiske samarbejdsprojekt ”Moderne importord i sprogene i Norden”, hvis formål det er at undersøge og sammenligne de strategier man anvender i de nordiske lande i forhold til optaget af primært engelske lån.

2. Normering og tilpasning

Den ministerielle *Bekendtgørelse om Retskrivningen* fra 1892 indeholder en vejledning til stavning af fremmedord. Denne vejledning var aktuel indtil 1997 (se nedenfor) og har derfor haft stor betydning for fremmedordenes tilpasning i dansk. De fremmedord der behandles i bekendtgørelsen, er primært ord af græsk, latinsk og fransk oprindelse, mens engelske lån, der på daværende tidspunkt var ret fåtallige, kun behandles i et ret begrænset omfang. I bekendtgørelsen står der at de engelske stavemåder *cb*, *sh* og *w* skal skrives som på engelsk, altså fx *punch*, *sherif* og *shirting* (men dog *ansjos* af *anchovies*, *sjal* af *shawl* og *sjippe*, der er en forvanskning af *skjip*). Om *w* står der i bekendtgørelsen at det ”bruges i Ordene Whig, Whisky og Whist (...) ellers skrives v”.

Derudover findes der nogle retningslinjer for fordanskningen af engelske lån, retningslinjer som 1892-bekendtgørelsen altså ikke nævner. Det gælder fx *c* der bliver til *k* når *c*’et ikke står foran fortungevokal, jf. stavemåder som *boykot* og *kricket*. Derudover bliver *ph* til *f* i ord af græsk oprindelse, jf. stavemåder som *foto* (af *photo*), *pamflet* (af *pamphlet*) og *radiofoni* (af *radiophony*). Et oprindeligt *x* i engelske lån bevares nogle gange, fx i *foxtrot*, *mixture* og *sex*, mens det andre gange erstattes af *ks*, fx i *bokse*, *fikse*, *mikse* (der dog veksler med *mixe*). Desuden bliver engelsk dobbeltkonsonant erstattet af enkeltkonsonant i ord som *boykot* (engelsk *boycott*) og *mandril* (engelsk *mandrill*) (Sørensen 1995: 37 f.).

¹ Fordelingen mellem forfatterne har været at MHA har udarbejdet den oprindelige version af analysen og lavet det første udkast til artiklen. PJ har siden gennemgået databasen og analysen af de fonetiske og morfologiske variable med udgangspunkt i de sidste beslutninger i fællesprojektet om måden at kategorisere variablene på og har revideret artiklen som følge af dette.

1892-bekendtgørelsen blev i 1997 afløst af *retskrivningsloven*. I denne lov præciseres det at ord fra engelsk som hovedregel skal skrives på samme måde som i engelsk (Nyt fra Sprognævnet 1997/3:3 f.), og det er altså denne regel der hovedsagligt følges når engelske importord i dag optages i dansk.

Et sprogs bøjning er som regel mindre modtagelig over for forandringer end ordforrådet. Erik Hansen skriver således at forudsætningen for ordforrådets bevægelighed og foranderlighed er at grammatikken, altså bøjning og syntaks, er i orden (Hansen 1988: 113). Det kan derfor ikke undre at engelske importord som hovedregel bliver tilpasset dansk bøjning. Den vigtigste undtagelse fra denne regel er pluralisbøjningen af engelske substantiver hvor det engelske pluralis *-s* i mange tilfælde bevares. I visse tilfælde, fx ofte ved ord der ”betegner en flerhed, er samlingsnavne eller kollektivbetegnelse” (Skautrup 1953: 204), er et ord indlånt i sin flertalsform og bevarer normalt denne pluralisform i dansk, også når ordet bruges i singularis. Det gælder fx *kiks* (af *cakes*) og *turnips*.

Ved andre ord er vaklen mellem en dansk og en engelsk pluralisbøjning, og der er ikke nogen klar systematik i pluralisbøjningen af de engelske substantiver. Ifølge Sprognævnets tidligere formand, professor Erik Hansen, kunne man i princippet let simplificere reglerne ved enten at indføre danske eller engelske pluralisendelser overalt (Hansen 1998: 74 ff.). Sprognævnet har dog ikke lovhjemmel til at gennemføre så drastiske ændringer i dansk retskrivning, og selv hvis man indførte ændringer i den retning i den næste udgave af Retskrivningsordbogen, ville det med Erik Hansens ord ”resultere i en udbredt civil ulydighed” (Hansen 1998: 76). Ifølge Henrik Galberg Jacobsen er det desuden spørgsmålet om Sprognævnet har viljen til at gennemføre sådanne ændringer. I 1994 betegnede han den daværende Retskrivningsordbogs holdning til det engelske pluralis *-s* som ”temmelig afvisende, så afvisende at den undertiden kan grænse til benægtelse af fakta” (Galberg Jacobsen 1994: 13 f.). I den nyeste udgave af Retskrivningsordbogen fra 2001 tillades der flere pluralis *s*’er end tidligere, men stadigvæk ikke helt så mange som i sprogbrugen (Bonlykke Olsen 2003, Heidemann Andersen m.fl. 2004: 166).

3. Om undersøgelsen

3.1. Materiale

Det danske materiale består af ordforekomster (= ord i løbende tekst) fra avistekster i 1975 og 2000. Disse tekster har været excerperet i forbindelse med en undersøgelse af hyppighed i importordene i MIN-projektet (Selback & Sandøy 2007). Der blev excerperet i alt 6 avisnumre fordelt på 3 forskellige aviser, nemlig *Ekstra Bladet*, *Politiken* og *Århus Stiftstidende*. *Ekstra Bladet* er en tabloidavis der kan købes i løssalg over hele landet, mens både *Politiken* og *Århus Stiftstidende* er abonnementsaviser. *Politiken* er primært en avis for københavnere, mens *Århus Stiftstidende* hovedsageligt læses af århusianere.

Alle aviser er blevet excerperet, og det samlede materiale består af omkring 350.000 løbende ord. Herfra er importord yngre end 1945 lagt ind i en database med oplysninger den nøjagtige form et ord optræder i sammen med baggrundsvARIABLE

som avistype, årstal, ordklasse, långiversprog, genre og kontekst (Selback & Sandøy 2007).

Ifølge Selback & Sandøy (2007, s. 67) består materialet af 1324 leksemer som repræsenterer 2964 ordforekomster i de i alt 353.547 løbende ord. Som en karakteristik af tekstmaterialet vises i tabel 1A (efter Selback & Sandøy 2007) fordelingen mellem annoncetekst og redaktionel tekst, i tabel 1B ses fordelingen efter årstal, og i tabel 1C ses fordelingen på ordklasser.

Tabel 1A: Moderne importord efter genre

<i>Teksttype</i>	<i>Forekomster</i>	<i>Leksemer²</i>	<i>Antal løb. ord</i>	<i>Antal pr. 10.000 ord</i>
Annoncetekst	1265	537	79592	159
Red. tekst	1699	850	273955	62

Tabel 1B: Moderne importord efter årstal

<i>År</i>	<i>Forekomster</i>	<i>Leksemer³</i>	<i>Antal løb. ord</i>	<i>Ord pr. 10.000 ord</i>
1975	592	318	150812	39
2000	2372	1069	202735	117

Tabel 1C: Moderne importord efter ordklasse i procent

<i>Ordklasse</i>	<i>Forekomster</i>	<i>Leksemer</i>
Substantiv	87,8	87,2
Adjektiv	9,8	9,3
Verber	2,3	3,2
Adverbier	0,1	0,3
Interjek.	0,1	0,1

Tabel 1A viser at 43 % af importordsforekomsterne stammer fra annoncer, og nærmere eftersyn viser at det især er *Ekstra Bladet* der har leveret materiale. Det viser sig at der er en overrepræsentation af sexannoncer i *Ekstra Bladet* i forhold til de andre aviser, annoncer med brug af særlig terminologi med hyppig brug af engelske gloser. Det drejer sig om annoncer hvor forskellige former for sexydelser opremses i form af enkeltord i nøgen form, fx ”Pigestripteaseshow, stripteaseundervisning, mandestripteaseshow, pigeonanishow, topløs-servering, BodyTequila”. Importordene fra *Ekstra Bladet* stammer således fra tekster som er bygget anderledes op end

² I Selback & Sandøy (2007) er der denne fodnote om at antallet af leksemer i alt afviger fra antallet 1324 som nævnt ovenfor: ”Tala på importerte leksemer er rekna ut i dei to teksttypane kvar for seg. På grunn av at somme av leksema er dei same i dei to oppteljingane, kan det vera misvisande å slå dei to tala saman.”

³ Se fodnote 2.

almindelig løbende tekst, og der er flere eksempler på kodeveksel og ubøjede importord i materialet fra *Ekstra Bladet* end i materialet fra de øvrige aviser. Det betyder at mange af de importord der stammer herfra, ikke er tilpasset dansk struktur på samme måde som hvis de optrådte i en sætning. Desuden finder man en del usædvanlige fremmedord og usædvanlige sammensætninger af fremmedord.

Tabel 1B viser at antallet af importord er øget fra 1975 til 2000. Det gælder både antallet af forekomster for de enkelte ord og antallet af forskellige leksemer. Det kommer næppe bag på nogen, men det er bemærkelsesværdigt at det drejer sig om en tredobling. Det kan hænge sammen med *Ekstra Bladets* sexannoncer.

Tabel 1C viser heller ikke overraskende at det er substantiver man låner; de ord som er bærere af indholdet, er i fokus i importen.

I Selback og Sandøy fremgår det endvidere at engelske importord i dette danske materiale står for de 88,2 % af forekomsterne, svarende til 2614 forekomster; internationalismer til 6,3 %, svarende til 187 forekomster, og andre sammen med tysk, fransk osv. til 5,4 %, svarende til 160 forekomster. Det er værd at bemærke at det globalt dækkende engelsk sammen med internationalismene som også præger hele verdens nye ordforråd, dækker 94,5 % af det importerede ordstof.

3.2. Ord der ikke er kommet med i undersøgelsen

Ordene er gennemgået med henblik på alder i *Ordbog over det Danske Sprog, Supplement til Ordbog over det Danske Sprog* eller *Nye ord i Danske* (Jarvad 1999), og de ord der viste sig at være ældre end 1945, er udgået, fx *fair* (1894), *sex* (1938) og *evergreen* (1941). Sammensætninger hvori disse ord optræder, er udgået hvis sammensætningen som helhed er ældre end 1945. Er sammensætningen yngre end 1945, er den derimod bibeholdt. Det betyder at fx *sexbombe* er taget med fordi denne sammensætning ifølge *Nye Ord i Danske* er fra 1955.

Materialet indeholder en del gamle lån der i nyere tid har fået en ny eller udvidet betydning. Ifølge supplementet til *Ordbog over det Danske Sprog* blev *fokus* i betydningen '(hvad der er) centrum for opmærksomhed, interesse; midtpunkt' indlånt i 1920, og det er derfor for gammelt til at komme med i rapporten. I den billedlige brug 'i centrum' er ordet derimod indlånt i 1966 (*Nye Ord i Danske*) og skal derfor med. Det kan i øvrigt være vanskeligt at afgøre om et ord bruges i den ene eller den anden betydning, fx i sætningen ”Kvindekroppen har været i fokus hele sidste århundrede”, og det må derfor ofte i disse tilfælde bero på en personlig vurdering om et importord skal med eller ej.

Proprier (dvs. personnavne, geografiske navne, firmanavne, navne på organisationer og varemærker) er efter en fælles vedtagelse ikke taget med i undersøgelsen. Det betyder at proprier som *Dem Reich*, *Den Monetære Union*, *Johnny-boy* og *Invincible Summer Tour* (navn på turne) ikke er taget med. Sammensætninger hvori der optræder et proprium, fx *Dancer in the Dark-t-shirt* (*Dancer in the Dark* er titlen på en Lars von Trier-film fra 2000), er dog taget med.

Forkortelser som *ABS*, *cd*, *dna* og *tv* er udgået. Også sammensætninger hvori disse forkortelser optræder, fx *cd-rom*, *color-cd*, *tekst-tv* og *tv-apparat*, er sorteret fra. Akronymmer der udtales som selvstændige ord, fx *modem* og *hi-fi*, er taget med, og også

afkortninger som *info* (for *information*) og *net* (for *internet*) er dog medtaget. I materialet findes der en del eksempler på kodeveksel, dvs. syntagmer af mere end ét ord, og de er heller ikke taget med. Det gælder fx *art montage*, *asian babies* og *certified management consultant*. Derudover er enkelte ord slettet når der fx pga. fejl i registreringen ikke er sammenhæng mellem ordtypen og den kontekst ordet optræder i. I alt er 642 ordforekomster, svarende til 239 forskellige ord, ordforbindelser, forkortelser og navne udgået af disse årsager. Tilbage bliver til brug for denne undersøgelse 2322 ordforekomster. Engelsk lån er i fokus i undersøgelsen, men det mindre antal lån fra andre sprog er medtaget i undersøgelsen på lige fod med de engelske lån. Ordforekomsterne fordeler sig på årene 1975 og 2000 og på avis som det fremgår i tabel 2.

Tabel 2: Fordelingen af importordsforekomster efter år og avis

<i>Avis/år</i>	1975	2000	<i>I alt</i>
Ekstra Bladet	103	745	848
Politiken	217	681	898
Århus Stiftstidende	109	467	576
<i>I alt</i>	429 (18 %)	1893 (82 %)	2322

Som det fremgår af tabellen, er der langt flere importord i aviserne fra 2000 end i aviserne fra 1975, omkring 4½ gang så mange. Det største antal importord i 1975 er fra *Politiken*, mens *Ekstra Bladet* og *Århus Stiftstidende* ligger på linje med omkring halvdelen af *Politikens* antal. I 2000 er *Ekstra Bladet* klart førende, igen sikkert pga. de mange sexannoncer, *Politiken* tredobler sit forbrug af importord, og *Århus Stiftstidende* firdobler.

3.3. Variable, metode og supplerende undersøgelser

De sproglige variable der bliver analyseret her i rapporten, stammer fra en norsk undersøgelse af engelske importords tilpasning til norsk skriftsprog (Johansson & Graedler 2002) og tager derfor ikke højde for hvordan lån fra andre sprog bliver tilpasset. Da størstedelen af de moderne importord (nemlig 87 %) ydermere kommer fra engelsk, handler denne rapport næsten udelukkende om tilpasningen af engelske importord til dansk skriftsprog, mens lån fra andre sprog kun bliver sporadisk behandlet.

Der undersøges i alt 37 ortografiske variable (V1-V21 for vokalerne og K1-K16 for konsonanterne) og 8 morfologiske variable (M1-M8). Det er dog ikke alle variable der er relevante for alle de nordiske sprog. Fx skal oprindelige enstavelsesord med kort vokal plus konsonant (*job*, *bag*) have konsonantfordobling på norsk og svensk (*jobb*, *bagg*), men ikke på dansk (variabel K16). Dvs. at et eksempel som *job* vil blive klassificeret som et utilpasset lån på fx norsk, hvor det strider mod de norske retskrivningsregler, mens det i den danske undersøgelse bliver klassificeret som et neutralt importord fordi det ikke er i uoverensstemmelse med dansk retskrivning.

Alle ordforekomster fra det danske materiale er blevet indtastet i en tabel med angivelse af avis, årstal, genre og ordklasse. Med udgangspunkt i de opstillede variable der er blevet gennemgået en for en, har vi ved hvert enkelt ord noteret om det er blevet tilpasset eller ej, hvorefter det er noteret hvilken tilpasning der er tale om. Derefter har der været muligt manuelt at optælle hvor mange ord der er blevet tilpasset, hvor mange der er neutrale, og hvor mange der slet ikke er blevet tilpasset.

I arbejdet med at gruppere ordene i forskellige variable, viste det sig at en række ord ikke havde en repræsentant i variabelrækken. Fx handler V11 for vokalerens vedkommende om ændringen af *-er* i engelske lån som *entertainer* til *-ar* (nynorsk *enterteinar*). Da denne ændring imidlertid aldrig forekommer i engelske importord i dansk, er variabelen ikke aktuell i dansk og er derfor ikke medtaget i undersøgelsen. Det gælder endvidere at ord som både kan være tilpasset, utilpasset eller neutral, ikke altid indeholder en lyd som er medtaget som variabel her. Sådanne ord, som fx det tyske importord *verfremdung* med *v* for *f*, er ikke medtaget under nogen variabel, men det er alligevel regnet med i hovedoversigten over den fonetiske tilpasning i tabel 13.

Det danske materiale er stort sammenlignet med fx det islandske og det færøske materiale. Pga. materialets omfang har det ikke været nødvendigt med egentlige supplerende undersøgelser. Imidlertid findes der et dansk speciale fra 2002 hvor en studerende, Katrine Bønlykke Olsen, har lavet en grundig og udførlig analyse af den morfologiske tilpasning af engelske importord i dansk. Da der i specialet findes resultater som er umiddelbart sammenlignelige med vores resultater, har vi inddraget Bønlykke Olsens undersøgelse der hvor en sammenligning har været mulig.

Katrine Bønlykke Olsens materiale består af en sprogbrugsundersøgelse og en strukturanalyse af 560 nøje udvalgte ord inden for de tre ordklasser der kan bøjes, nemlig substantiver, adjektiver og verber. De undersøgte ord er valgt ud fra *Nye Ord i Danske*. Kriterierne for udvælgelsen var at ordene skulle indeholde fremmed, dvs. engelsk, ordstof, og at de skulle kunne bøjes. Den faktiske brug af de valgte importord er undersøgt i *Den Danske Ordbogs* gæstekorpus (DDO) på 36 mio. løbende ord. Selvom dette korpus med Bønlykke Olsens ord er et velsammensat og repræsentativt korpus, var der så få forekomster af nogle af de lavfrekvente importord at hun ved ord med mindre end 100 forekomster i DDO også valgte at søge i Polinfos database *Danske Medier*, som nu kaldes *Infomedia*. DDO's gæstekorpus dækker årene 1983-1992 og fordeler sig på forskellige medier, genrer og emner og på såvel offentligt som privat sprog, ungdomssprog som voksensprog, skriftsprog som talesprog. Danske Medier dækker årene 1995-2001 og indeholder over 2 millioner artikler fra dagblade, magasiner og telegrambureauer.

4. Morfologisk tilpasning

4.1. Oversigt og variable

Ordforekomsterne er i første omgang blevet opdelt i 3 hovedgrupper, nemlig ”Morfologisk tilpassede importord”, ”Neutrale importord” og ”Importord med udenlandsk morfologi”. Til de ”Morfologisk tilpassede importord” hører alle de ordforekomster der er blevet tilpasset dansk bøjning. Herunder regnes også hybrider

(der jo består af et dansk ord og et importord) idet selve det at danne sammensætninger med et dansk ord betragtes som en morfologisk egenskab. Et eksempel er *bistandsprojekter* i sætningen ”Han påstår at jeg siger man skal undgå bistandsprojekter”.

De ord der er klassificeret som ”Morfologisk neutrale importord”, består af substantiver der i sig selv er ubøjede, men hvor det fremgår af konteksten at ordet er blevet tildelt køn. Det gælder fx *action* i sætningen ”Fed action baseret på en virkelig historie” hvor adjektivet *fed* viser at *action* er fælleskøn. Disse ord tilhører af denne grund underkategorien ”Morfosyntaktisk tilpassede importord” (D i tabel 7). De ”Morfosyntaktisk neutrale importord” (E) indeholder de morfologisk neutrale importord hvor det ikke af konteksten er muligt at afgøre om ordet er tildelt køn eller ej, fx *action* i denne sætning: ”Her får man noget for pengene: gys, science fiction, drama, realisme, action og lidt kærlighed.” Importord der står i lister, står i et syntaktisk friere forhold til konteksten, eller de kan endog mangle en syntaktisk relation. Derfor står de i egen kategori (F).

De importord der er grupperet under ”Importord med udenlandsk morfologi”, er de ord der er bøjes i eksportsprogets morfologi og dermed ikke på dansk, fx *airguides* i følgende eksempel ”det særlige Spies-fænomen *airguides*”.

M1: Tildeling af køn

I dansk har vi to køn, intetkøn og fælleskøn. Fælleskøn er langt mere almindeligt end intetkøn, også i importord. Ifølge Jarvad er 90 % af de ord der findes i *Nye Ord i dansk 1955–1975*, fælleskøn. Det svarer omtrent til normalfordelingen hvor hjemlige danske ord er fælleskøn i ca. 80 % af tilfældene (Jarvad 1995: 72 f.).

Materialet består af 1640 substantivforekomster i alt. Heraf er 1104 forekomster i ental og tabel 3 viser fordelingen mellem intetkøn, fælleskøn og neutral.

Tabel 3: Tildeling af køn

<i>Intetkøn</i>		<i>Fælleskøn</i>		<i>Neutral</i>		<i>I alt</i>	
N	%	N	%	N	%	N	%
116	11	203	18	785	71	1104	100

Som det fremgår af tabellen, er der kun 11 % af substantiverne der optræder i intetkøn, mens 18 % optræder i fælleskøn. Den største gruppe udgøres dog af de substantiver der er neutrale, dvs. hvor man ikke kan afgøre om de optræder i intetkøn eller fælleskøn. Det gælder fx *filmfestival* i ”selv om ingen danske film har deltaget i årets filmfestival i Venedig er der dog alligevel lidt dansk islæt i bybilledet”. Bønlykke Olsen opererer i sin undersøgelse ligeledes med fælleskøn, intetkøn og neutrale substantiver, og også her fylder den sidstnævnte gruppe meget. Hele 91 % af substantiverne i singularis ubestemt er i hendes materiale uden køn, mens det samme tal for singularis bestemt form er 32 %. Hun konkluderer dog også at af de ord der får tildelt køn, er fælleskøn mest brugt, mens intetkøn forekommer forsvindende lidt (2002: 80). I begge undersøgelser er fælleskøn altså mere almindeligt end intetkøn, og

det tyder på at moderne importord på dette punkt følger det danske mønster når det gælder forholdet mellem fælleskøn og intetkøn.

M2: Morfologisk tilpasning af adjektiver

Adjektiver bøjes normalt i køn og tal efter det substantiv det lægger sig til. Adjektiver der lægger sig til et substantiv i singularis ubestemt form intetkøn, tildeles *-t* (*et rødt bus*), mens adjektiver der lægger sig til et substantiv i singularis ubestemt form fælleskøn, har nøgen form (*en rød kat*). Singularis bestemt form markeres ved begge køn med *-e* (*det røde bus*, *den røde kat*), og pluralis markeres også med *-e* (*røde katte*).

Der er i alt 191 adjektiver i materialet. 25 af dem er hybrider med et importord som førsteled og et dansk ord som sidsteled (fx *actionfyldt*, *fitnessstrænet*, *zenagtig*), og de medregnes ikke da bøjningen ikke udsiger noget om tilpasning. Der er så 166 adjektiver tilbage. Tabel 4 viser hvor mange af dem der er bøjet, hvor mange der er ubøjet, og hvor mange der er neutrale.

Tabel 4: Tilpasning af adjektiver

Bøjet		Ubøjet		Neutral		I alt	
N	%	N	%	N	%	N	%
65	39	5	3	96	58	166	100

Som det ses, er det under halvdelen af de importerede adjektiver der bliver bøjet. Det gælder fx *hot* der i sætningen ”Helsingørperlen, Grønnehavevejs allerhotteste pige-kollektiv” er bøjet i superlativ bestemt form, og *digital* i sætningen ”I nogle af landets kommuner har man indført såkaldte Personlige Digitale Assisterter”, hvor *digitale* er bøjet i pluralis.

Blandt de bøjede adjektiver findes en del eksempler på engelske adjektiver der også er tilpasset i orddannelsen idet de er overgået til brug af det tilsvarende danske suffiks, fx *-isk* i *elektronisk* (*electronic*) og *euforisk* (*euphoric*) *-tiv* i *kreativ* (*creative*) og *kognitiv* (*cognitive*) og *-ibel* i *fleksibel* (*flexible*).

Over halvdelen af adjektiverne er neutrale, dvs. at det ikke er muligt at afgøre om de er blevet tilpasset dansk bøjning eller ej. Det gælder fx *classic* i ”classic/evergreen”, *bronzemetallik* i ”Opel Rekord (...) bronzemetallik” og *kinky* i ”lille, superslank, kinky blondinebabe”. I det sidstnævnte tilfælde er *kinky* som forventet i nøgen form da det lægger sig til et substantiv i ubestemt form fælleskøn, men det er ikke til at afgøre om skribenten har valgt den forventede danske form eller benyttet den engelske form ubøjet.

Der er blot 5 eksempler (svarende til 3 %) på ubøjede adjektiver. Nogle af dem har nærmest en substantivistisk funktion. Det gælder *black-white* i ”nystartede black-white”, *sexy* i ”19-årig sexy” og *macho* i ”følsom macho”. *Sexy* optræder desuden i 3 tilfælde som et ”almindeligt” ubøjet adjektiv, fx i ”Sexy romantiske piger”. Og så er der endelig et enkelt eksempel på *digital* der optræder ubøjet i ”digital billedcenter”.

M3: Verbalbøjning

Her undersøges det om præteritum participiumsformerne af de engelske verber beholder deres engelske *-ed*-form, eller om de tilpasses dansk med *-et* eller *-ede*. Der er i alt 49 præteritum participiumsforekomster i materialet. Kun to, nemlig *booked* og *coated* har bevaret den engelske endelse *-ed*. Resten, fx *gearet*, *tacklet* og *lamineret*; *topseedede* og *supersexede* er tilpasset med danske bøjningsformer. I alt 94 % af præteritum participiumsformerne er med andre ord danske. Også i Bønlykke Olsens undersøgelse er *et*-formen langt den hyppigste i præteritum participium: 79 % af forekomsterne har dansk *-et* ("blev musikalsk back'et op af Fenders"), 3 % har engelsk morfem *-ed* ("en blended sauce"), og 18 % har dansk *-ede* "at de ikke er gearede til den indsats" (2002: 88). Den danske præteritum participiumsform er altså omtrent enerådende.

M4: Pluralisendelse på *-s*

I ubestemt form pluralis får danske substantiver *-r*, *-e* eller nulmorfem. Når engelske substantiver optræder i dansk, har de forskellige muligheder for flertalsbøjning, deriblandt engelsk pluralis *-s*. Et substantiv der i ubestemt form pluralis ender på *-e* eller *-er*, får pluralisendelsen *-ne* i bestemt form. Hvis det i ubestemt form pluralis har nulmorfem, får det pluralisendelsen *-ene* i bestemt form. Hvis den ubestemte form pluralis ender på *-s*, dannes bestemt form pluralis som hovedregel uden *-s* (*jokes - jokene*, *checks - checkene*), medmindre det drejer sig om ord der kun eller overvejende forekommer i pluralis (*jeans - jeansene*, *chips - chipsene*) (Hansen & Lund 1994: 116).

I materialet er der i alt 166 substantiver der bliver bøjet i pluralis. Tabel 5 viser hvor mange af dem der har *s*-pluralis, og hvor mange der har en anden (dansk) pluralisform.

Tabel 5: Pluralisbøjning af substantiver i ubestemt form

Dansk bøjning		<i>S</i> -pluralis		<i>I alt</i>	
<i>N</i>	%	<i>N</i>	%	<i>N</i>	%
126	68	58	32	184	100

Som det ses, er der en tredjedel af substantiverne der har engelsk bøjning i ubestemt form pluralis, fx *airbags*, *dreamgirls*, *drømmebodies*, *greenkeepers* og *filmbits*. I enkelte tilfælde er der variation mellem en dansk og en engelsk pluralisform. Det gælder *airquider/airquides*, *singler/singles* og *teenagere/teenagers*. I Bønlykke Olsens undersøgelse er det 50 % af substantiverne der har *-s*-pluralis, og den engelske pluralisform er således mere udbredt i hendes undersøgelse end i vores. Det kan skyldes at hendes materiale er større og mere sammensat, og at pluralis *-s* er mindre udbredt i avisgenren end i andre genrer, fx talesproget, som også indgår i Bønlykke Olsens materiale.

I bestemt form pluralis bruges næsten udelukkende *-erne* (*filmbitlisterne*) eller *-ene* (*centrene*). Der er kun to eksempler på *-sene* (hvor man altså har dannet bestemt form pluralis ud fra den engelske pluralisform *-s*), nemlig *molotovcocktailsene* og *fansene*. Også Bønlykke Olsen kommer frem til at dansk bøjningsform i bestemt form pluralis er

næsten enerådende. Kun 1 % af substantiverne i hendes undersøgelse har engelsk præg. Konklusionen er at den engelske pluralisform er udbredt i ubestemt form, og at dansk bøjningsform stort set er enerådende i bestemt form pluralis.

M5: *-ing* eller *-ning*-afledning

Suffikset *-ing* eller *-ning* omdanner danske verber til verbalsubstantiver efter nogle bestemte regler (Jarvad 1995: 201 ff.). Suffikset *-ing* bruges fortrinsvis hvis verbet i sin grundform ender på *-n* eller *-r*, fx *kloning*. Hvis verbet i sin grundform ender på *-l*, bruges der nogle gange *-ing*, andre gange *-ning*. Er vokalen i verbet lang, bruges *-ing* fortrinsvis (*betaling*), er vokalen kort, bruges *-ning* fortrinsvis (*skylning*). Hvis verbet i sin grundform ender på *-l* med en eller flere konsonanter koblet på foran, bruges *-ing* (*pendling*). I andre tilfælde bruges *-ning*, fx *mobning*. Dette mønster følges af de engelske lån hvis de er blevet akklimatiseret (fx *kidnapning*). Er de ikke det, tildeles de som oftest *-ing* som på engelsk, også der hvor man skulle forvente *-ning*. I visse tilfælde eksisterer en regelret dansk dannelse med *-ning* ved siden af en engelsk *-ing*-dannelse: *bookning/booking*. Mønstrer er med andre ord noget broget, og valget mellem *-ing* og *-ning* kan således vise tilpasningen.

Der er i alt 92 forekomster af ord med endelserne *-ing* eller *-ning* i materialet, med eksempler som *blending*, *booking*, *mobning* og ordet *spanking*, som dominerer materialet med 28 forekomster. 11 forekomster i materialet er neutrale. Det gælder fx *skanning*, hvor det ikke kan afgøres om der er tale om en dansk *-ning*-form eller en engelsk *-ing*-form plus konsonantfordobling. Det gælder også ord som *bowling*, *healing*, der alle i deres grundform ender på *-l*.

Tabel 6: Fordelingen af afledningen *-ing/-ning*

Tilpasset med <i>-ning</i>		Utilpasset med <i>-ing</i>		Neutral		I alt	
N	%	N	%	N	%	N	%
11	12	70	76	11	12	92	100

M6: *Dobbeltkonsonant > enkeltkonsonant* eller omvendt

Engelske verber får i skriften konsonantfordobling efter danske regler, fx *droppe*, *quizze* og *mobbe* (Hansen & Lund 1994: 119). Der er i materialet 10 verber der efter reglerne skal have konsonantfordobling, og der er ingen brud på denne regel, jf. eksempler som *chatte* og *rappe*. Der er således 100 % tilpasning.

M7: *Apostrof i genitiv*

Genitiv ender i dansk som hovedregel på *-s*, mens den på engelsk ender på *'s*. Den engelske genitivform vinder indpas i dansk således at man ofte støder på eksempler som "Jørgen's hus" og "Frankrig's præsident". I engelsk bruges apostrof og *s* ikke kun i navne, men også i andre ord i ental, men denne brug (fx *drengens's forældre*) er dog stadig ualmindelig i dansk (Hansen 1992: 2). Variablen er ikke relevant i denne undersøgelse da alle proprier er taget ud af materialet. Vi finder kun et enkelt eksempel som også er atypisk ved at ordet er en forkortelse: *Nato's*.

M8: Særskrivning/sammenskrivning

På dansk foreskriver retskrivningen at to ord der danner en betydningsmæssig og trykmæssig helhed, sammenskrives: *statsminister*, *velfærdsstat*. På engelsk skrives sådanne sammensætninger som regel i to ord: *Prime Minister*, *welfare state* (Sørensen 1995: 39). Men ofte møder man stavemåder som *fadøl* for *fadøl* og *foto ramme* for *fotoramme* i danske tekster, og disse særskrivninger henføres gerne til engelskpåvirkning. Det er dog næppe kun en engelskpåvirkning idet særskrivning af denne type sammensætning findes også i gamle tekster hvor der ikke kan være tale om engelskpåvirkning. En forklaring på dette kan være graden leksikalisering af sammensætningen. Stærkt leksikaliserede sammensætninger sammenskrives, mens svagt leksikaliserede sammensætninger særskrives (Bakken 1995: 273).

Ofte ser man endvidere sammensætninger skrevet med bindestreg, fx *alpe-bue*, *clock-radio*, *air-guider*. Også disse henføres gerne til engelskpåvirkning, men også her er det tvivlsomt om det er det. Retsskrivningsordbogen (3. udg., 2001) giver mulighed for at man kan anvende bindestreg i sammensætninger med usædvanlige eller svært læselige ord- og bogstavsammenstød (§ 63) for at lette læsningen af et ord, og denne pædagogiske bindestreg er hyppig, fx *bossanova-ånden*, *bicentennial-komite* og *guitar-riff*.

Materialet er gennemgået med hensyn til kun brugen af bindestreg. Der er en del eksempler på ord der både skrives med og uden bindestreg i materialet, fx *air-guide* vs. *airguide*, *disc-jockey* vs. *discjockey* og *cross-over* vs. *crossover*, og bindestregen er fortrinsvis i substantiverne. I alt er der 89 forekomster i hele materialet af 1942 forekomster, svarende til 4 %.

4.2. *Sammenfatning af den morfologiske tilpasning*

Nedenfor i tabel 7 gives en oversigt over ordforekomsternes fordeling på de 3 hovedgrupper. Et ord som *bookinger* viser tilpasning i pluralis, mens det er utilpasset med hensyn til afledningen *-ing/-ning*. Det er ikke ualmindeligt at ord kan være både-og, men i den samlede optælling her er et ord regnet som tilpasset hvis mindst én variabel viser tilpasning, uden hensyn til om der er en eller flere variable i samme ord som er utilpassede eller neutrale. Deraf følger det at utilpassede ord er ord med mindst en utilpasset variabel og ingen tilpasset. Det betyder at et ord kun tælles med én gang. I denne optælling er hele materialet på 2322 ord brugt som grundlag for opdelingen i tilpassede, utilpassede og neutrale ord.

Tabel 7: Hovedoversigt over den morfologiske tilpasning

<i>Morfologisk tilpassede importord</i>		<i>Neutrale importord</i>		<i>Importord med udenlandske morfologi</i>		<i>Sum</i>		<i>Fraser</i>
<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>
1361	59	849	37	112	5	2322	101	47

Tabel 7 viser at noget over halvdelen af ordforekomsterne er morfologisk tilpasset, mens noget over en tredjedel er neutrale. Det er bemærkelsesværdigt at kun 5 % af ordforekomsterne har udenlandsk morfologi, og her er det *-s*-pluralis (*airbags*) og *-ing*-afledningen (*spanking*) der dominerer.

I tabel 8 er de morfologisk tilpassede importord opdelt i hybrider med importord som førsteled, og som andetled og den tredje er bøjede og afledte ord. Det er således en specificering af første kolonne i tabel 7, og procenten er udregnet på basis af det samlede antal (N = 2322).

Tabel 8: Oversigt over den morfologiske tilpasning (N = 2322)

<i>Morfologisk tilpassede importord</i>						
A. <i>Hybrider med importord som førsteled, Fx beat-amatør</i>		B. <i>Hybrider med importord som sidsteled, Fx sommeraction</i>		C. <i>Afledninger og bøjede ord, Fx airguider</i>		Sum
N	%	N	%	N	%	N %
545	23	389	17	427	18	1361 58

Denne del af tabellen viser er der er flest hybrider med et importord som førsteled (kategori A). Denne type importord har mulighed for hjemlig bøjning og evt. også hjemlig afledning ved det hjemlige sidsteled, og dette kan måske være en forklaring på at der er flere hybrider med importord som førsteled end med importord som sidsteled (B). Kategori C svarer i omfang til hybriderne med importord som sidsteled (B), og denne kategori omfatter både afledte ord og bøjede ord, fx *zenagtig*, *charter-turistinde*, *airguider* og *doped*.

I tabel 9 er de morfologisk neutrale importord opdelt i undergrupper. Det er således en specificering af anden kolonne i tabel 7, og procenten er udregnet på basis af det samlede antal (N = 2322).

Tabel 9: Fordelingen af de morfologisk neutrale importord i undergrupper (N = 2322)

<i>Morfologisk neutrale importord</i>						
D. <i>Morfosyntaktisk tilpassede importord, fx efter den deadline</i>		E. <i>Morfosyntaktisk neutrale importord, Fx vi er tæt på deadline</i>		F. <i>Ord i liste, sætningsfragment, Fx 38-70 mm zoom</i>		Sum
N	%	N	%	N	%	N %
212	9	340	15	297	13	849 37

Her viser tabellen at det morfosyntaktisk neutrale importord (E) er mest almindeligt, og at det tilsvarende morfosyntaktisk tilpassede importord (D) er langt mindre almindeligt. Den særlige kategori hvor importordet optræder i en liste eller som et sætningsfragment (F) udgør en omtrent lige så stor del som det morfosyntaktisk

neutrale importord (kategori E). Det betyder at de allerfleste tilfælde af morfologisk neutrale ord står i en kontekst hvor der i dansk ingen syntaktiske krav er til grammatiske markeringer som kan afsløre tilpasning eller ej.

Tabel 10: Fordelingen af de morfologisk utilpassede importord i undergrupper (N = 2322)

<i>Morfologisk utilpassede importord</i>						
G.		H.		I.		Sum
<i>-s-pluralis, fx airbags</i>		<i>Ubøjet adjektiv, fx sexy romantiske piger</i>		<i>-ing-bøjning, fx crowdsurfing</i>		
N	%	N	%	N	%	N %
58	2,5	5	0,2	49	2,1	112 4,8

Denne tabel viser at antallet af morfologisk utilpassede importord er meget sjældne, og at de fordeler sig omtrent ligeligt på *-s-pluralis* og *-ing-bøjningen*.

5. Ortografisk tilpasning

5.1. Vokaler

Importordene er gennemgået med hensyn til de valgte variable og deres placering i de 3 hovedgrupper som kan være på tale, nemlig ”tilpasset”, ”utilpasset og ”neutral”. I den første gruppe findes de tilpassede importord hvor ortografien er blevet ændret så den svarer til den danske udtale. Den anden gruppe indeholder de vokaler og vokalkombinationer hvor den engelske ortografi er bibeholdt. Også bogstaver der er danske, men ikke udtales på dansk (fx *a*'et i *laser*) findes i denne gruppe. I den sidste er de ”neutrale” vokaler og vokalkombinationer, dvs. vokaler og vokalkombinationer der er i overensstemmelse med både engelsk og det danske retskrivningssystem. Til gruppen hører også vokaler hvis udtale er blevet tilpasset dansk, fx *animation*, hvor *a* udtales *ei* på engelsk, men *a* på dansk. Ortografien stemmer altså her overens med udtalen, selvom skriftformen egentlig ikke er blevet forandret.

I kategoriseringen af et ord er der ofte flere fonetiske træk i ordet som har mulighed for at vise tilpasning eller utilpasning, eller som er neutrale, fx *airquiderne* som er utilpasset med hensyn til variabelen *-air-* udtalt (ære) og *-ui-* udtalt (ai). Ordet *fokus* er neutralt med hensyn til /o/ udtalt (ou) på engelsk, men /o/ udtalt (o) på dansk og tilpasset med hensyn til /c/ > /k/. Ordet *luxusbody* er utilpasset med hensyn til /x/ som ikke bliver til /ks/, vokalen /o/ er neutral idet lyden på engelsk svarer til en tilsvarende lyd som også skrives med /o/ på dansk, og slutteligen er /y/ udtalt (i) på dansk en utilpasset skrivemåde i dansk.

Tabel 11: Engelske vokalers tilpasning til dansk

Variabel Engelsk(e) bogstaver og lyd	Antal forekomster				I procent		
	Tilpas- set	Neutral	Utilpasset	I alt	Tilpas- set	Neutral	Utilpas- set
V1: a [æ]	0	306	0	306	0	100	0
V2: a [ei]	0	85	45	130	0	65	35
V3: ai, ay, ea [ei]	0	13	125	138	0	9	91
V4 a [ɒ]	0	0	0	0	0	0	0
V5 o [ɒ]	0	244	0	244	0	100	0
V6 a, aw, o [ɔ:]	0	22	4	26	0	85	15
V7 au [ɔ]	0	0	7	7	0	0	100
V8 e, ea, ee, ey, ie, u, a, y [iə, i(:),i]	0	31	165	196	0	16	84
V9 are, air [eə]	0	0	17	17	0	0	100
V10 ea [e]	0	0	4	4	0	0	100
V11 er [ə]	0	0	4	4	0	0	100
V12 a [æ]	0	14	23	37	0	38	62
V13 er, ir, ur [ɛ:]	0	55	65	120	0	46	54
V14 i, igh, ie, ui [ai]	0	67	23	90	0	74	26
V15 o, ou, u [ʌ]	3	87	50	140	2	62	36
V16 o, oa, ou [əʊ]	0	0	21	21	0	0	100
V17 ou, ow [əʊ]	0	0	11	11	0	0	100
V18 ow [aʊ]	0	0	4	4	0	0	100
V19 oy [ɔɪ]	0	0	53	53	0	0	100
V20 oo, ui, iew [(j)u:]	7	0	0	7	100	0	0
<i>I alt</i>	<i>10</i>	<i>924</i>	<i>621</i>	<i>1555</i>	<i>1</i>	<i>59</i>	<i>40</i>

Variabel 1 drejer sig om gengivelsen af den engelske vokal *a* der findes i ord som *fan* og *skanner*. Denne vokal bliver på dansk udtalt nogenlunde på samme måde som i engelsk, og i alle tilfælde er vokalen da også skrevet på samme måde som i engelsk, fx *kompatible* og *fax*. Variabel 2 handler også om den engelske vokal *a*, men her bliver den udtalt som en diftong [ei] på engelsk. 35 % af tilfældene er utilpassede, fx *date* og *babe*, hvor *a*'et på dansk gengives i udtalen som på engelsk, mens der er 65 % neutrale ordforekomster, fx *radarstyret* og *radio*. Den tredje variabel, V3, omfatter stavemåderne *ai(gh)*, *ay* og *ea*, der i engelsk gengives af diftongen [ei]. Her er langt den almindeligste gengivelse på dansk utilpasset, fx *aids* og *playboy*.

V4 handler om vokalen *a*, der i et ord som *squash* fx bliver gengivet [å] som i norsk (*skvåsy*). Der er ingen forekomster i materialet. Den næste variabel (V5) drejer sig om *o* udtalt [ɒ]. Som regel beholdes den engelske skriftform med *o* i de indlånte engelske ord, og det er da også tilfældet for alle de 244 ordforekomster fra det danske materiale, fx *pop* og *liftløff*, der altså er neutrale. Variabel V6 omfatter engelsk *a*, *aw* og *o* gengivet med [ɔ:] i udtalen. I 22 af de 26 danske eksempler (fx *porno*, *score*) er den engelske stavemåde bibeholdt, og tilpasningen er neutral, mens 4 forekomster

har en utilpasset ortografi, fx *small*. I materialet findes der kun 7 eksempler på variabel 7 (engelsk *au* der gengives [ɔ] i udtalen). Alle eksempler, fx *holocaust*, er utilpassede. V8 omhandler engelsk *e*, *ea*, *ee*, *ey*, *ie*, *u*, *a* og *y* der i engelsk tale gengives [ɪə, i(:), i]. Her er der i alt 196 ordforekomster, og 165 forekomster er utilpassede, fx *beat* og *fleece*, mens 31 forekomster er neutrale, fx *hippier* og *polyamid*. V9 (vokalkombinationerne *are* og *air* udtalt [eə]) er repræsenteret ved 17 ordforekomster, og de er alle utilpassede, fx *airguide*.

V10 omhandler *ea* der i udtalen gengives [e]. De 4 eksempler der findes i materialet, er utilpassede, fx *deadline*. V11 er repræsenteret ved 4 ordforekomster, der er utilpassede, fx *service*. I materialet er der ingen eksempler på at V12 falder sammen med V1: vokalen *a* der gengives [æ], og der er defor ingen forekomster. V13 handler om *er*, *ir* og *ur* der i udtalen bliver gengivet [ɛ:]. Her er der 23 utilpassede (bl.a. *burger* og *merchandise*) og 14 neutrale ordforekomster, bl.a. *servo* og *univers*. V14 omhandler *i*, *igh*, *ie* og *ui* der gengives [ai]. Her er der 65 utilpassede ordforekomster fra materialet, bl.a. *deadline* og *design*, og 55 neutrale ordforekomster, bl.a. *profil* og *mikro*. Den næste variabel, V15, omfatter skriftens *o*, *ou* og *u* der i talen gengives [ʌ]. Denne variabel omfatter 67 utilpassede ordforekomster, fx *brunch* og *cover*, og 23 neutrale ordforekomster, bl.a. *kult* og *ultimativ*. Variabel V16 omhandler *o*, *oa* og *ou* der i udtalen gengives [əʊ]. Denne variabel er repræsenteret ved 50 utilpassede ordforekomster (bl.a. *coated* og *cross-over*) og 87 neutrale, deriblandt *asbestose* og *bingo*.

V17 omfatter *ow* der udtales [əʊ]. Variablen er repræsenteret af 21 utilpassede ordforekomster, bl.a. *flow* og *show*. Der er kun 11 ordforekomster (fx *downstairs* og *powertrio*), der repræsenterer V18, dvs. vokalkombinationen *ow* (udtalt [aʊ]). De er alle utilpassede. Også den næste variabel, V19, der omhandler tilpasningen af *oy*, udtalt [ɔi], er repræsenteret af et ret lille antal ordforekomster. Her er der i alt 4 forekomster (bl.a. *playboy* og *boyband*), og de er alle utilpassede. Den næstsidste variabel, V20, handler om tilpasningen af *oo*, *ui*, *iew* der udtales [(j)u:]. Her er der 53 ordforekomster (bl.a. *barbielook* og *booked*), og de er alle utilpassede. V21, dvs. *ou* der udtales [u], er kun repræsenteret af 7 ordforekomster (nemlig *charterturist* og *charterturistinde*), og de er tilpassede. V21 er dermed den eneste variabel hvor der har fundet en tilpasning sted. I resten af materialet er variablene enten indlån i neutral eller utilpasset form, og dvs. at de engelske vokaler i denne undersøgelse næsten aldrig bliver tilpasset dansk ortografi.

5.2. Konsonanter

Importordene er igen blevet inddelt i 3 hovedgrupper, nemlig ”Utilpasset”, ”Neutral” og ”Tilpasset” efter de principper der er beskrevet under vokalerens tilpasning.

Tabel 12: Engelske konsonanters tilpasning til dansk

Variabel Engelsk(e) bogstav(er) og lyd	Antal forekomster				I procent		
	Tilpasset	Neutral	Utilpasset	I alt	Tilpasset	Neutral	Utilpasset
K1 c [s]	8	0	207	215	4	0	96
K2 c,ch, ck [k]	176	0	295	471	37	0	63
K3 qu [kw]	0	0	4	4	0	0	100
K4 ch [tʃ]	11	0	14	25	44	0	56
K5 tch [tʃ]	0	0	9	9	0	0	100
K6 sh [ʃ]	0	0	41	41	0	0	100
K7 g [dʒ]	0	19	17	36	0	53	47
K8 j [dʒ]	0	9	26	35	0	26	74
K9 g [g]	0	3	4	7	0	43	57
K10 gh/ph [f]	20	0	1	21	95	0	5
K11 th [θ]	5	0	8	13	38	0	62
K12 w [w]	0	73	0	73	0	100	0
K13 x [ks]	19	0	259	278	7	0	93
K14 y [j]	0	0	0	0	0	0	0
K15 z [z]	2	0	9	11	18	0	82
K16 Enkeltkonsonant	0	9	8	17	0	53	47
<i>I alt</i>	<i>241</i>	<i>113</i>	<i>902</i>	<i>1256</i>	<i>19</i>	<i>9</i>	<i>72</i>

Den første variabel, K1, drejer sig om konsonanten *c* der bliver udtalt [s] i fx *juice*. Der er i alt 215 eksempler på denne variabel (fx *center* og *concept*), og de 207, dvs. langt de fleste er utilpassede. K2 drejer sig om skriftens *c*, *ch* og *ck*, der alle bliver udtalt [k] i ord som *picnic* og *tackle*. Her er der 471 ordforekomster i materialet. Af disse er to tredjedel (295) utilpassede, mens en tredjedel er tilpassede. Blandt de utilpassede findes ord som *cocktail*, og *metallic*, mens der blandt de tilpassede findes ord som *projekt*, *bioteknologi* og *skanner*. Den næste variabel, K3, handler om skriftens *qu* der udtales [kw]. Denne udtale kan i skriften blive afspejlet som *kv* (som i det gamle låneord *kvæker* af *quaker*). Der er kun få (4) ordforekomster i materialet, og de er utilpassede, fx *square(dans)*.

K4 er skriftens *ch* (udtalt [tʃ]) som i *choke* og *lunch*. Af de 25 ordforekomster er 11 tilpassede, fx *tjek*, mens resten er utilpassede, fx *charter* og *coache*, er utilpassede. K5 handler om *tch* (udtalt [tʃ]) i fx *ketchup*. Også her er alle ordforekomster (i alt 9) utilpassede. Det drejer sig bl.a. om *match* og *scratche*. Også alle 41 ordforekomster i den næste variabel, K6, er utilpassede. Variablen drejer sig her om *sh* (udtalt [ʃ]) i ord som *pusher* og *shop*. K7 handler om skriftens *g* [dʒ] i ord som *budget*. Her er der i alt 36 ordforekomster. 17 af dem er utilpassede, bl.a. *image* og *bondage*, mens 19 er neutrale, fx *digital* og *logistik*. Variabel K8 omfatter skriftens *j* (udtalt [dʒ]) i ord som *junk*. Her er der i alt 26 ordforekomster fra materialet, hvor 9 er neutrale, fx *jetset*, og 26 er utilpassede, fx *job*. Den næste variabel, K9, handler om skriftens *g* i et ord som *gang*.

Her er der i alt 7 ordforekomster, hvoraf 3 er neutrale, fx *bogey*, mens 4 er utilpassede, fx *bagel*.

Der er i alt 21 ordforekomster der repræsenterer K10 der handler om skriftens *gh* og *ph* i ord som *rough* og *photo*. Der er 1 ordforekomst der er utilpasset (*photo*), og 20 der er tilpassede fx *sofistikeret* og *mobiletelefon*. Den næste variabel, K11, er *th* (udtalt [θ]) i et ord som *thriller*. Her er der 8 tilpassede ordforekomster (fx *metadon* og *etnisk*) og 5 utilpassede, bl.a. *thriller*, *rebirthing*. K12 omfatter skriftens *w* der udtales [w] i ord som *wire* og *twist*. Her er der i alt 73 ordforekomster, fx *white* og *speedway*, og de er alle neutrale. I den næste variabel, K13, er det *x*, udtalt [ks], der er i fokus. Her er der i alt 278 ordforekomster, og de er næsten alle neutrale. Kun 19 ordforekomster er tilpassede, bl.a. *books* og *fleks(job)*. Det skal understreges at en meget stor del af de utilpassede ordforekomster repræsenterer det samme lemma, nemlig *sex*, der optræder i alt 192 gange. K14 handler om *y* der bliver udtalt [j] i fx *yoyo*. Denne variabel er der ikke nogen eksempler på i materialet. Den næstsidste variabel, K15, handler om *z*, udtalt [z] i fx *blazer*. Her er der 9 ordforekomster, fx *bronze* og *zoom*, og de er utilpassede. Den sidste variabel, K16, fordeler sig omtrent ligeligt mellem neutral (fx *dub*, *rap*) og utilpasset (fx *grill*).

5.3. Sammenfatning af den ortografiske tilpasning

Undersøgelsen af engelske importords tilpasning til dansk ortografi har bekræftet at engelske importord som regel beholder deres oprindelige ortografiske struktur når de anvendes i dansk. Størstedelen af importordene bliver således indlånt i neutral form (dvs. hvor den engelske og den danske skriftform stemmer overens) eller i utilpasset form (hvor fremmede bogstaver og bogstavkombinationer er bibeholdt). Så godt som ingen af de engelske vokaler er i undersøgelsen blevet tilpasset dansk, mens knap en femtedel af konsonanterne er blevet tilpasset. Her er dette især tilpasningen af *c*, *ch* og *ck* til *k* der dominerer.

I de foregående afsnit er importordenes tilpasning til dansk analyseret ved at gennemgå de forskellige variable en for en. Antallet af variable er større end antallet af ordforekomster som følge af at der kan være flere variable i et ord. Rekordene er *fistfuckingcocktail* med (mindst) 5 variable. Her følger et overblik over hvor mange af ordforekomsterne der enten er tilpasset, neutral eller utilpasset. Her følges det samme princip som ved den morfologiske oversigt, nemlig indeholder ordet én tilpasset variabel, regnes ordet i kategorien tilpasset, indeholder ordet variable som er neutrale og et utilpasset træk, regnes det som utilpasset, resten er neutrale. Hvert ord regnes altså bare én gang. I tabel 13 ses en optælling af de enkelte ordtyper opdelt i kategorierne tilpasset, neutral eller utilpasset.

Tabel 13: Hovedoversigt over den ortografiske tilpasning

Ortografisk tilpassede importord		Ortografisk neutrale importord		Ortografisk utilpassede importord		Sum	
N	%	N	%	N	%	N	%
299	13	661	28	1362	59	2322	100

Som det fremgår af tabellen, er det 13 % af ordforekomsterne der er blevet tilpasset dansk. Det drejer sig først og fremmest om et oprindeligt *c* der er blevet tilpasset til *k* i ord som som i *konfrontere*, *kreativ*, *kult* og *diskette*. Af andre eksempler kan nævnes tilpasning af *x* til *ks* i *boks* og *ekstremistisk* og tilpasning af *ph* til *f* i *sofistikeret* og *amfetamin*. En del af de tilpassede ord er internationalismene, dvs. nydannede ord af græsk eller latinsk materiale, og det understreger at der i dansk kun lidt tilpasses i ortografien når det drejer sig om engelsk import.

28 % af ordene er neutrale, dvs. at der er sammenfald mellem dansk og engelsk stavemåde og udtale. Det gælder fx *pop*, *print* og *film*. To tredjedele af ordene er utilpassede, dvs. at de har beholdt deres engelske stavemåde. Det drejer sig fx om *action*, *beat*, *brunch* og *discount*, mens en tredjedel enten tilpasses eller falder sammen med dansk ortografisk system.

6. Konklusion

Denne rapport viser moderne (primært engelske) importords tilpasning til dansk morfologi og ortografi. I indledningen er der gjort rede for at engelske lån som hovedregel skal skrives som på engelsk når de bruges i dansk, og at de som oftest bliver tilpasset dansk bøjning. Denne undersøgelse viser at de moderne importord som udgangspunkt følger begge hovedregler. Det vil sige at de engelske importord næsten altid bliver skrevet som på engelsk. De vigtigste undtagelser fra denne regel er tilpasningerne af *c*, *ch* og *ck* til *k*, *x* til *ks* og *ph* til *f*, der især finder sted i ord af græsk eller latinsk oprindelse. Importordene bliver som oftest bøjet på dansk, undtagen i pluralis ubestemt form hvor engelsk bøjning også har god hævd. *Ing*-bøjning er desuden mere almindelig end *-ning*-bøjning, men derudover er dansk bøjning omtrent enerådende.

Referencer

- Andersen, Margrethe Heidemann & Erik Hansen & Pia Jarvad, & Jørgen Schack. 2004. Dansk fra skandinavismen til i dag. I: Helge Sandøy & Jan-Ola Östman (red.), "Det främmande" i nordisk språkpolitik. Om normering av utländska ord, s. 142–174. (Moderne importord i språka i Norden 2.) Oslo: Novus forlag.
- Bakken, Kristin. 1995. *Leksikalisering av sammensetninger. En studie av leksikaliseringssprosessen belyst ved et gammelnorsk diplommateriale fra 1300-tallet*. (Upubl. avhandling

- for graden doctor artium.) Oslo: Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Oslo.
- Dansk Sprognævn. *Retskrivningsordbogen*. 1. udg. 1986, 2. udg. 1996, 3. udg. 2001.
- Hansen, Erik. 1970. *Reklamesprog*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, Erik. 1988. Grammatik: Bøjning og syntaks. I: Erik Hansen & Jørn Lund (red.), *Sproget her og nu*. (Dansk Sprognævns skrifter 14.) København: Gyldendal.
- Hansen, Erik. 1992. Apostrofitis. I: *Nyt fra Sprognævnet* 1992/1.
- Hansen, Erik. 1998. Uløste og uløselige retskrivningsproblemer. I: Hansen, Erik & Lund, Jørn (red.), *Det er korrekt*, s. 69–78. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, Erik & Lund, Jørn. 1994. *Kulturens Gesandter. Fremmedordene i dansk*. København: Munksgaard.
- Jacobsen, Henrik Galberg. 1994. Sprogændringer og sprogvurdering. Om nogle aktuelle engelskinspirerede ændringer i dansk og om vurderingen af dem. I: *Danske Studier*, s. 5–28. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Jarvad, Pia. 1995. *Nye Ord – hvorfor og hvordan?* København: Gyldendal.
- Jarvad, Pia. 1999. *Nye Ord. Ordbog over nye ord i dansk 1955–1998*. (1. udg.) København: Gyldendal.
- Johansson, Stig & Anne-Line Graedler. 2002. *Rocka, hipt og snacksy. Om engelsk i norsk språk og sprog-sammfunn*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Karker, Allan. 1980. Stavning og bøjning af fremmedord i dansk. I: *Sprog i Norden*, s. 7–26. (Norsk språkråd. Skrifter 22.)
- Mickwitz, Åsa. 2008. Vad händer med *e-mail* i svenskan? Om anpassning av importord i svenskan. (Artikel i denne bog.)
- Nudansk Ordbog med Etymologi*. 2001. 2. udg. København: Politikens Forlag.
- Nye ord i Dansk* = Jarvad 1999.
- Nyt fra Sprognævnet* 1992/1 og 1997/3.
- Olsen, Katrine Bønlykke. 2002. *Engelsk bøjning i dansk. En undersøgelse af engelske importords integration i det danske bøjningssystem – og af ordstrukturens rolle heri*. (Upubliceret speciale fra Københavns Universitet. Kan læses på internetadressen <http://home19.inet.tele.dk/boenlykke/Universitetsarbejde/Special/X.htm>.)
- Olsen, Katrine Bønlykke. 2003. Om bøjning af engelske ord i dansk. I: *Nyt fra Sprognævnet* 2003/2.
- Omdal, Helge. 2008. *Bacon eller beiken?* Tilpassing av moderne importord i norsk. (Artikel i denne bog.)
- Ordbog over det Danske Sprog*. 1919–1954). Bind 1–27. Nordisk Forlag. København.
- Simonsen, Hanna & Helge Sandøy. 2008. Tilpasning af importord i det færøske skriftsprog. (Artikel i denne bog.)
- Selback, Bente & Helge Sandøy. 2007. *Fire dagar i nordiske aviser. Ei jamføring av påverknaden i ordforrådet i sju sprog-sammfunn*. (Moderne importord i språk i Norden 3.) Oslo: Novus.
- Skautrup, Peter. 1953. *Det danske sprogs historie*. Bind 3. København: Gyldendal.
- Svavarsdóttir, Ásta. 2008. “Staffið er mega kúl.” Om tilpasning af moderne importord i islandsk skriftsprog. (Artikel i denne bog.)
- Supplement til Ordbog over det Danske Sprog*. 1992–2001. Bind 1–4. (Udg.: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.) København: Gyldendal.

Sørensen, Knud. 1973. *Engelske lån i dansk*. (Dansk Sprognævns skrifter 8.) København: Gyldendal.

Sørensen, Knud. 1995. *Engelsk i dansk. Er det et must?* København: Munksgaard.